

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง “การศึกษาความคิดเห็นต่อโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐานของเกษตรกร ปี 2555 ในจังหวัดบุรีรัมย์” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ทั้งเอกสารวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ประกอบด้วยเนื้อหาดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น
2. โครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐาน ปีงบประมาณ 2555
3. หลักการใช้เกษตรดีที่เหมาะสมในพืชผัก
4. บริบทจังหวัดบุรีรัมย์
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

1.1 ความหมายของความคิดเห็น

ความคิดเห็นมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายหรือคำจำกัดความไว้หลายความหมาย ดังต่อไปนี้

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาฉบับราชบัณฑิตยสถาน(2524: 238) ได้ให้ความหมายไว้ว่า

1. ข้อพิจารณาเห็นว่าเป็นจริงจากการใช้ปัญญาความคิดประกอบ ถึงแม้จะไม่ได้อาศัยหลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้เสมอไปก็ตาม
2. ทศนะหรือประมาณการที่เกี่ยวกับปัญหาหรือประเด็นหนึ่ง เช่น ทศนะเกี่ยวกับความเหมาะสมของนโยบายวางแผนครอบครัว
3. คำแถลงของผู้ที่ยอมรับนับถือกันว่า เป็นผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อปัญหาที่มีผู้มาขอคำปรึกษา

Webster(1967: 385) ให้ความหมาย ความคิดเห็นว่า ความคิดเห็นเป็นความเชื่อที่ไม่ได้ตั้งอยู่บนความแน่นอนหรือความรู้อันแท้จริงแต่ตั้งอยู่ที่จิตใจ ความคิด และการลงความเห็นของแต่ละบุคคลที่เห็นว่ามันน่าจะเป็นจริง หรือนำตรงตามที่คิดไว้

Kolesnik (1969:386) กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกซึ่งการตัดสินใจจากการประเมินค่า (evaluation judgement) หรือทัศนะ (point of view) เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะและความคิดเห็นย่อมได้รับอิทธิพลจากทัศนคติ

Good (1976: 339) ให้คำจำกัดความว่า ความคิดเห็นว่า ความคิดเห็น หมายถึง ความเชื่อความคิดหรือลงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดไม่อาจบอกได้ว่าถูกต้องหรือไม่

สุชาติ ภิญโญ (2538: 7) ให้ความหมาย ความคิดเห็นว่า ความคิดเห็นเป็นความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งในการแสดงออกของความคิดเห็นจะเกี่ยวกับการประเมินค่าก่อนที่จะตัดสินใจแสดงความคิดเห็นในเรื่องนั้นๆ

ดำรงฤทธิ์ หลอดคำ (2538:17) ให้ความหมายว่า ความคิดเห็นมีความหมายใกล้เคียงกันกับทัศนคติมาก ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เป็นการแปลแสดงออกทางด้านความรู้สึกออกมาเป็นคำพูด การเขียนที่มีลักษณะเป็นการลงมติหรือการตีความ โดยอาศัยความรู้ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อม ซึ่งอาจเป็นลักษณะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ความคิดเห็นอาจจะไม่ได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นๆก็ได้

ศรีสวัสดิ์ ทรัพย์กอง (2540: 10-11) ให้ความหมายว่า ความคิดเห็น เป็นความรู้ความเข้าใจ ซึ่งเกิดขึ้นภายในมโนคติของบุคคล ในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่ง ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะ ประสบการณ์ การศึกษา และสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลที่ได้รับมา แล้วแสดงออกมาด้วยการพูด ปฏิกริยา การปฏิบัติ ในการแสดงออกมาของความคิดเห็นของบุคคลนั้นจะเกิดขึ้นในขณะที่ตื่นอยู่ มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ และการแสดงความรู้สึกนึกคิดออกมาในลักษณะชอบ-ไม่ชอบ ยอมรับ-ไม่ยอมรับ ผิดแผกแตกต่างกันออกไปตามปัจเจกบุคคล อันเป็นการประเมินค่าก่อนที่จะทำการตัดสินใจ แสดงความคิดเห็นในเรื่องรานั้นๆ ให้ปรากฏออกมาภายนอก ซึ่งความคิดเห็นนี้อาจเป็นที่ยอมรับหรือการปฏิเสธจากบุคคลอื่นๆก็ได้

วรพันธ์ ภูผา (2543: 8) ให้ความหมาย ความคิดเห็นว่า ความคิดเห็นมีความหมายใกล้เคียงกันกับทัศนคติมาก ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึกเป็นคำพูด การเขียนที่มีลักษณะเป็นการลงมติหรือการตีความ โดยอาศัยความรู้ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อม ซึ่งอาจเป็นลักษณะเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย ความคิดเห็นอาจจะไม่ได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นๆก็ได้

จากแนวความคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า ความคิดเห็นมีความหมายคือ เป็นความรู้ ความเข้าใจ ซึ่งเกิดขึ้นภายในมโนคติของบุคคล ในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่ง ซึ่งเป็นการประเมินค่าจากความรู้สึกของแต่ละบุคคลที่มีต่อข้อเท็จจริงในสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งมีอยู่หลายระดับ คือ ตั้งแต่ระดับผิวเผิน ถึงระดับลึกซึ้ง ที่สามารถแปลเป็นความหมายโดยอาศัยความรู้พื้นฐาน ประสบการณ์และสภาพแวดล้อม แล้วแสดงออกมาด้วยการพูด หรือ การเขียน ซึ่งการแสดงความคิดเห็นนั้นออกมาโดยไม่อาจบอกได้ว่าเป็นการถูกต้องหรือไม่ ความคิดเห็นอาจจะไม่ได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นๆก็ได้

1.2 ความสำคัญของความคิดเห็น

Feldman (1971: 53) กล่าวว่า การสำรวจความคิดเห็น เป็นการศึกษารูสึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ละคนจะแสดงความเชื่อและความรู้สึกใดๆออกมาโดยการพูด หรือการเขียน เป็นต้น การสำรวจความคิดเห็นจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนนโยบายต่างๆ เพราะจะทำให้การดำเนินงานต่างๆเป็นไปด้วยความเรียบร้อย โครงการพัฒนาใดๆก็ตามถ้าจะให้สำเร็จและบรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริงแล้ว ก็จะต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชน การเผยแพร่โครงการ และการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนต่อโครงการ จึงจะเกิดผลดี คือ จะช่วยให้โครงการนั้นสอดคล้อง เป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น อันเป็นสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ใช้ประเมินค่าโครงการ และทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกในการเข้ามามีส่วนร่วม ทำให้ไม่เกิดการต่อต้าน ถ้าสาธารณชนเกิดความสำนึกในการเป็นเจ้าของเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือรักษาไว้ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนนโยบายต่างๆ การเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือการเปลี่ยนแปลงระบบงาน รวมทั้งการฝึกหัดการทำงานด้วย

1.3 การวัดความคิดเห็น

ความคิดเห็นและทัศนคติมีความหมายและลักษณะต่างๆใกล้เคียงกันมาก ดังนั้นการวัดความคิดเห็นจึงสามารถใช้วิธีวัดทางทัศนคติได้ด้วย แต่เนื่องจากทัศนคติเป็นพฤติกรรมภายใน และไม่สามารถทราบได้เลยว่าบุคคลมีทัศนคติอย่างไร ดังนั้น จึงต้องใช้วิธีการอนุมานจากพฤติกรรมภายนอกที่บุคคลแสดงออก ซึ่งมีวิธีวัดได้หลายอย่าง ดังนี้ (นีออน กลิ่นรัตน์, 2525: 145)

1.3.1 การรายงานตนเอง (Self-report Measures)

เป็นการวัดทัศนคติโดยวิธีการให้ผู้ถูกวัดรายงานตนเอง ถึงความรู้สึกทำห้ต่อสิ่งนั้นๆ อาจเป็นไปในทางบวก หรือทางลบไม่ได้แยกวัดองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความคิด ความรู้สึกหรือด้านพฤติกรรม แต่ จะวัดเพียง ดี-ไม่ดี เห็นด้วย-ไม่เห็นด้วย โดยมีมาตรวัดได้หลายชนิด เช่น

มาตรวัดของไลเคิร์ท(Likert-type Scales)

Likert(1932 อ้างถึงใน นีออน กลิ่นรัตน์, 2525:145) ได้สร้างมาตรวัดทัศนคติโดยพัฒนามาจากของ Thrustone มีข้อความทั้งทางบวกและทางลบปะปนกัน ส่งไปให้ผู้ตอบตัดสินข้อความว่า ข้อความตรงกับระดับความคิดเห็นของผู้ตอบที่สุด ซึ่งมี 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่มีความเห็น ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง แต่จากการใช้มาตรวัดแบบนี้มักจะพบว่า มีผู้ตอบที่ช่องเลขๆ(ไม่มีความเห็น) เป็นส่วนมาก จึงมีการใช้คำว่าเห็นด้วยเพียงเล็กน้อย แทนคำว่า เลขๆ เพื่อให้สามารถวัดความเห็นของผู้ตอบได้

1.3.2 การสังเกตพฤติกรรม(Observation of Overt Behavior)

การสังเกตพฤติกรรมภายนอกของบุคคล ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้ทราบถึงทัศนคติของบุคคลได้ ซึ่งอาจใช้วิธีการสัมภาษณ์ประกอบด้วย เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์อธิบายเพิ่มเติม นอกจากนั้นอาจใช้วิธีการต่างๆต่อไปเพื่อวัดทัศนคติ ได้แก่

- 1) การใช้วิธีการกึ่งการสะท้อนภาพ(semiprojective technique) เช่น การให้ผู้ถูกศึกษาบรรยายภาพที่ไม่ชัดเจน หรือให้เติมคำ หรือข้อความ หรือให้พูดคำใดคำหนึ่งที่นึกขึ้นได้ทันทีหลังจากที่เสนอคำที่ต้องการวัด
- 2) ผลการทำแบบทดสอบแบบปรนัย(performance on objective test) คือการเลือกคำตอบจากแบบสอบถามแบบปรนัยในตัวเลือกที่ไม่ถูกต้อง และแสดงถึงความลำเอียงในเรื่องนั้น โดยจะต้องมีคำตอบที่ถูกต้องไว้ด้วย
- 3) การวัดจากปฏิกิริยาของร่างกาย(physiological reactions) เนื่องจากว่าขณะร่างกายเกิดอารมณ์จะมีปฏิกิริยาของร่างกายที่สามารถวัดได้ เช่น การใช้เครื่องวัดการตอบสนองของผิวหนัง การวัดจากอัตราการเต้นของหัวใจ การบีบตัวของหลอดเลือด การหดและการขยายตัวของม่านตา สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้รู้ถึงความเข้มข้นของทัศนคติ แต่ไม่สามารถบอกทิศทางว่าเป็นไปทางลบหรือทางบวก
- 4) การวัดด้วยการแสดงออกทางใบหน้า(the face scale) การวัดแบบนี้แบ่งเกณฑ์การวัดออกเป็น 7 ระดับ ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงท่าทางของใบหน้าประกอบด้วยตาและปาก โดยจะดูลักษณะอาการของปาก กล่าวคือ ถ้าริมฝีปากโค้งขึ้นก็แสดงว่า มีความคิดเห็นด้วย ถ้าริมฝีปากอยู่ในระดับแนวราบหรือปกติ แสดงว่าไม่แสดงความคิดเห็นหรือไม่แน่ใจ แต่ถ้าริมฝีปากโค้งลงล่างแสดงให้เห็นว่า ไม่เห็นด้วย

การวัดทัศนคติส่วนใหญ่จะใช้วิธีแบบรายงานตนเอง เพราะสามารถจัดเก็บข้อมูลจากคนกลุ่มใหญ่ ซึ่งอาจจะทำได้โดยการสัมภาษณ์(interview) ซึ่งมีทั้งแบบสัมภาษณ์คำถามที่กำหนดคำตอบไว้ให้เลือกตอบ(closed-end question) และลักษณะคำถามที่ผู้ตอบสามารถแสดง

ความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่(open-ended question) หรืออาจจะใช้แบบสอบถาม(questionnaire) ซึ่งสามารถทำได้รวดเร็ว ข้อมูลที่ได้สามารถนำไปอธิบายได้กว้างขวาง แต่มีข้อจำกัด เพราะอาจจะได้ข้อมูลไม่ตรงกับความเป็นจริงกับพฤติกรรมของเขา เนื่องจากบุคคลเกิดความระมัดระวังในการตอบแบบสอบถาม เพราะฉะนั้นการวัดทัศนคติจึงควรใช้หลายๆวิธีประกอบกัน เพื่อช่วยเสริมข้อบกพร่องในวิธีการใดวิธีการหนึ่งให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ดังนั้น จากหลักการ ทฤษฎี แนวคิดที่เกี่ยวข้องพฤติกรรมจึงอาจสรุปได้ว่าความคิดเห็นเป็นความรู้สึกที่แสดงออกทางด้านทัศนคติ อาจเป็นความหวังคาดคะเนอย่างตรงจุดหรือแคบๆ เช่น ความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นต้น

2. โครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐาน ปีงบประมาณ 2555

(กรมส่งเสริมการเกษตร, 2555)

โครงการนี้กล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับความสำคัญและการดำเนินการดังนี้

2.1 หลักการเหตุผลและแนวคิดของโครงการ

ปัจจุบันตลาดและผู้บริโภคมีความต้องการอาหารที่ปลอดภัย มีคุณภาพตามมาตรฐาน ความปลอดภัยด้านอาหารเป็นความต้องการของประชาชนในแต่ละประเทศ ซึ่งทุกประเทศได้กำหนดมาตรฐานและกฎระเบียบด้านอาหารปลอดภัยเพื่อปกป้องชีวิตและสุขภาพของผู้บริโภคโดยอ้างอิงจากมาตรการด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS) เพื่อควบคุมสินค้าเกษตรและอาหารให้ปลอดภัยจากการปนเปื้อนของสารเคมี จุลินทรีย์ และศัตรูพืช

กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจในการส่งเสริมและพัฒนาให้เกษตรกรมีความรู้ทักษะและความชำนาญ สามารถผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งภายในและต่างประเทศ ซึ่งปัจจุบันผู้บริโภคจะให้ความสำคัญ และเลือกบริโภคสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน แต่เกษตรกรในฐานะผู้ผลิตยังไม่มีความรู้ทักษะและความชำนาญในการผลิตที่มีการควบคุมและต้องปฏิบัติตามมาตรฐานระบบการผลิต จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาเกษตรกรให้สามารถผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย โดยส่งเสริมให้มีการผลิตสินค้าเกษตรด้านพืชตามระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) เพื่อให้เกษตรกรสามารถผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยมีคุณภาพ และได้มาตรฐานเกิดความยั่งยืนในระบบการผลิตและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้

ในปีงบประมาณ 2555 สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงาน โดยการพัฒนาเจ้าหน้าที่ที่ปรึกษาเกษตรกร ให้สามารถให้คำปรึกษาแนะนำเกษตรกร และสามารถตรวจประเมินแปลงเบื้องต้นได้ครอบคลุมพื้นที่ทุกอำเภอ รวมทั้งให้คำปรึกษาหารือ

และร่วมแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน เพื่อสนับสนุนเกษตรกรให้สามารถผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัย มีคุณภาพ และได้มาตรฐานเกิดความยั่งยืนในระบบการผลิตและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งปลอดภัยต่อสุขภาพของเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภค

วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเกษตรกรให้ผลิตสินค้าเกษตรตามระบบการจัดการคุณภาพ GAP และได้รับการรับรองระบบ GAP พืชอาหาร และในปี 2555 จังหวัดบุรีรัมย์จะมีเกษตรกรเป้าหมายที่จะดำเนินการพัฒนาไปสู่การผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย จำนวนรวมทั้งจังหวัด 320 ราย แบ่งเป็นเกษตรกรที่มุ่งไปสู่การรับรองแหล่งผลิต (Q) พืชอาหาร จำนวน 320 ราย

กิจกรรมที่ดำเนินการ

1. อบรมเกษตรกรหลักสูตรการผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพ GAP พืชอาหารและข้าวและทักษะศึกษา ดูงาน จำนวน 2 วัน
2. ติดตามให้คำปรึกษาและประเมินแปลงเบื้องต้นโดยเจ้าหน้าที่ที่ปรึกษาเกษตรกร โดยนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาเกษตรกร ในการออกไปติดตาม ให้คำปรึกษาและประเมินแปลงเบื้องต้นแปลงของเกษตรกร

ขั้นตอนการดำเนินการ

1. รับสมัครเกษตรกรและจัดทำทะเบียนฐานข้อมูล ดำเนินการดังนี้

1.1 ก่อนการรับสมัครเกษตรกรสำนักงานเกษตรจังหวัดควรประสานงานกับหน่วยตรวจรับรองในพื้นที่เพื่อหาหรือชนิดพืช จำนวนเป้าหมายการตรวจรับรองและประเภทของผู้ผลิตหรือเกษตรกรที่ต้องการส่งเสริมให้มาขอการรับรอง GAP เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดเป้าหมายร่วมกันทั้งชนิดพืช เกษตรกรเพื่อให้มีเป้าหมายเดียวกัน

1.2 สำนักงานเกษตรจังหวัดจัดประชุมสำนักงานเกษตรอำเภอเพื่อหารือในการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกร ผู้ประกอบการหรือตลาดค้าส่ง หรือตลาดค้าปลีก ทางสรรพสินค้าที่มีเกษตรกรเป็นผู้ผลิตสินค้าเกษตรและจำหน่ายผลผลิตให้ ได้รับทราบแนวทางการดำเนินงานของโครงการเพื่อเชิญชวนให้เกษตรกรที่ผลิตสินค้าเกษตรเหล่านี้มาร่วมดำเนินงานตามโครงการโดยสมัครขอการรับรองมาตรฐานแหล่งผลิต GAP ซึ่งจะได้เกษตรกรที่ต้องการขอการรับรองมาตรฐานแหล่งผลิต GAP ได้อย่างแท้จริง

1.3 ชนิดพืชที่เกษตรกรสมัครขอการรับรองมาตรฐานแหล่งผลิต GAP ควรเป็นผลผลิตของพืช เพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนทางการตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ

1.4 สำนักงานเกษตรอำเภอที่มีเป้าหมายดำเนินการ ทำการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อในท้องถิ่น เช่น วิทยุท้องถิ่น หอกระจายข่าว เพื่อเชิญชวนให้เกษตรกรที่ผลิตสินค้าเกษตรให้ได้ รับทราบเพื่อสมัครขอการรับรองมาตรฐานแหล่งผลิต GAP

1.5 สำนักงานเกษตรอำเภอดำเนินการรับสมัครเกษตรกรที่มีความพร้อมและสมัครใจขอรับรองมาตรฐาน GAP โดยยื่นแบบคำร้องขอใบรับรองฟาร์มตามระบบการจัดการคุณภาพ GAP พืช หรือแบบ GAP 01 พร้อมสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน เกษตรกรที่สมัครขอการรับรอง ต้องเป็นเจ้าของหรือเป็นผู้ถือสิทธิการผลิตในพื้นที่ที่ระบุในใบสมัคร GAP-01 หากเกษตรกรไม่มีเอกสารสิทธิหรือไม่มีกรรมสิทธิ์ในพื้นที่ผลิตหน่วยตรวจรับรองไม่สามารถให้การรับรอง GAP ได้

1.6 เมื่อรับสมัครเกษตรกรแล้วให้สำนักงานเกษตรอำเภอขึ้นทะเบียนเกษตรกร โดยบันทึกข้อมูลจากใบสมัคร GAP-01 ลงในโปรแกรมฐานข้อมูล GAP-Online (<http://gap.doae.go.th>) หรือส่งข้อมูลให้สำนักงานเกษตรจังหวัดเพื่อขึ้นทะเบียนเกษตรกร โดยบันทึกข้อมูลจากใบสมัคร GAP-01 ลงในโปรแกรมฐานข้อมูล GAP-online และออกรหัสเกษตรกร ออกรหัสแปลงในโปรแกรมระบบฐานข้อมูล GAP-Online เพื่อให้ที่ปรึกษาเข้าไปให้คำปรึกษา แนะนำและประเมินแปลงเบื้องต้นต่อไป

2. อบรมเกษตรกรหลักสูตรการผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพ GAP พืชอาหารและ ทัศนศึกษาดูงาน โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดและสำนักงานเกษตรอำเภอที่มีเป้าหมายดำเนินงาน จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่อง ระบบการผลิตตามมาตรฐาน GAP แก่เกษตรกรที่สมัครขอรับรอง ระบบการผลิตตามมาตรฐาน GAP พืช ความรู้เรื่องระเบียบปฏิบัติ GAP 8 ข้อ การผลิตตามแผน ควบคุมคุณภาพโดยใช้เทคโนโลยีการผลิตให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยจากการตกค้างหรือปนเปื้อนของ สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช จุลินทรีย์ที่ก่อโรค ศัตรูพืชและมีคุณภาพได้มาตรฐาน การจดบันทึก การปฏิบัติงานในแปลงและฝึกปฏิบัติ รวมทั้งประเด็นความรู้ที่กลุ่มต้องการ จำนวน 2 วัน โดยรวม กลุ่มเกษตรกรที่ผลิตพืชชนิดเดียวกัน หรือกลุ่มพืชที่มีลักษณะการผลิตคล้ายกัน มีพื้นที่อยู่ใกล้หรือ พื้นที่เดียวกัน กลุ่มละ 20-25 ราย และจัดทัศนศึกษาดูงานแปลง/สวนที่ประสบความสำเร็จในการ ผลิตพืชที่ปลอดภัยและได้มาตรฐานและได้รับการรับรองมาตรฐานแหล่งผลิต GAP เพื่อให้ เกษตรกรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และได้เห็นสภาพการปฏิบัติในแปลงหรือฟาร์มที่ได้รับการรับรอง มาตรฐานแหล่งผลิต GAP สำหรับเป็นตัวอย่างที่นำไปปฏิบัติตาม โดยสำนักงานเกษตรจังหวัด ร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอ ดำเนินการ

3 ติดตามให้คำปรึกษาและประเมินแปลงเบื้องต้น

เจ้าหน้าที่ที่ปรึกษาเกษตรกรติดตามให้คำปรึกษา แนะนำการปฏิบัติของเกษตรกร และ ประเมินแปลงเบื้องต้น (ประมาณ 3 ครั้ง/แปลง) พร้อมทั้งรวบรวมรายชื่อเกษตรกรที่ผ่านการ

ประเมินเบื้องต้น ส่งให้ผู้ตรวจรับรองเพื่อนัดหมายเกษตรกรเข้าไปตรวจรับรองแปลง สำหรับเกษตรกรที่ผ่านการประเมินแปลงเบื้องต้นจะได้รับประกาศนียบัตรรับรองการผ่านประเมินเบื้องต้น สำหรับแนวทางการติดตามและประเมินแปลงเบื้องต้นเพื่อส่งให้หน่วยตรวจรับรองทำการตรวจรับรองแปลงได้ทันภายในปีที่สมัครขอการรับรอง GAP

4. ตรวจรับรองแปลง

เมื่อเกษตรกรผ่านการตรวจประเมินแปลงเบื้องต้นแล้วเจ้าหน้าที่จากกรมส่งเสริมการเกษตรส่งรายชื่อเกษตรกรดังกล่าวให้แก่เจ้าหน้าที่จากกรมวิชาการเกษตรเพื่อเข้าตรวจรับรองแปลงเกษตรกรตามมาตรฐาน GAP และเมื่อผ่านการตรวจรับรองเกษตรกรจะได้รับใบรับรอง มาตรฐาน GAP หรือใบ Q

โครงการนี้ได้รับงบประมาณ จากงบดำเนินงาน แผนงบประมาณปรับโครงสร้างเศรษฐกิจภาคเกษตร ผลผลิต การผลิตสินค้าเกษตรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา กิจกรรมหลักส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐาน โดยมีผลที่คาดว่าจะได้รับคือ เกษตรกรได้รับความรู้เจ้าหน้าที่ที่ปรึกษาเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเรื่องระบบจัดการคุณภาพ GAP พืช และมีสมรรถนะในการทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำเกษตรกร และสามารถตรวจประเมินแปลงเบื้องต้นได้ เกษตรกรผู้ร่วมโครงการปฏิบัติตามคำแนะนำ เข้าสู่การรับรองมาตรฐานและได้ใบรับรองมาตรฐาน (ใบ Q)

3. หลักการใช้เกษตรกรที่เหมาะสมในพืชผัก

ข้อกำหนด เกณฑ์ที่กำหนด และวิธีการตรวจประเมินระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช : GAP พืช (<http://www.alro.go.th>)

1.แหล่งน้ำ	• น้ำที่ใช้ต้องได้จากแหล่งที่ไม่มีสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุอันตรายและจุลินทรีย์	• ตรวจพินิจสภาพแวดล้อม หากอยู่ในสถานะเสี่ยงให้ตรวจสอบและวิเคราะห์คุณภาพน้ำ
2. พื้นที่ปลูก	• ต้องเป็นพื้นที่ที่ไม่มีวัตถุอันตราย และจุลินทรีย์ ที่จะทำให้เกิดการตกค้างหรือปนเปื้อนในผลิตผล	• ตรวจพินิจสภาพแวดล้อม หากอยู่ในสถานะเสี่ยงให้ตรวจสอบและวิเคราะห์คุณภาพดิน

3. การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร	• หากมีการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิตให้ใช้ตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร หรือตามฉลากที่ขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้องกับกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ • ต้องใช้สารเคมีให้สอดคล้องกับรายการสารเคมีที่ประเทศคู่ค้าอนุญาตให้ใช้ • ห้ามใช้วัตถุอันตรายที่ระบุในทะเบียนวัตถุอันตรายที่ทางราชการห้ามใช้	• ตรวจสอบสถานที่เก็บรักษาวัตถุอันตรายทางการเกษตร • ตรวจสอบบันทึกข้อมูลการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร และสุ่มตัวอย่างวิเคราะห์สารพิษตกค้างในผลิตภัณฑ์ กรณีมีข้อสงสัย
4. การเก็บรักษาและการขนย้ายผลิตผลภายในแปลง	• สถานที่เก็บรักษาต้องสะอาด อากาศถ่ายเทได้ดี และสามารถป้องกันการปนเปื้อนของวัตถุแปลกปลอม วัตถุอันตรายและสัตว์พาหะนำโรค • อุปกรณ์และพาหนะในการขนย้ายต้องสะอาดปราศจากการปนเปื้อนสิ่งอันตรายที่มีผลต่อความปลอดภัยในการบริโภค • ต้องขนย้ายผลิตผลอย่างระมัดระวัง	• ตรวจพินิจสถานที่ อุปกรณ์ ภาชนะบรรจุ ขั้นตอน และวิธีการขนย้ายผลิตผล
5. การบันทึกข้อมูล	• ต้องมีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร • ต้องมีการบันทึกข้อมูลการสำรวจและการป้องกันกำจัดศัตรูพืช • ต้องมีการบันทึกข้อมูลการจัดการเพื่อให้ได้ผลิตผลคุณภาพ	• ตรวจสอบบันทึกข้อมูลของเกษตรกรตามแบบบันทึกข้อมูล
6. การผลิตให้ปลอดจากศัตรูพืช	• สำรวจการเข้าทำลายของศัตรูพืช และป้องกันกำจัดเมื่อสำรวจพบความเสียหายระดับเศรษฐกิจ • ผลิตผลที่เก็บเกี่ยวแล้ว ต้องไม่มีศัตรูพืชติดอยู่ถ้าพบต้องคัดแยกไว้ต่างหาก	• ตรวจสอบบันทึกข้อมูลการสำรวจศัตรูพืช และการป้องกันกำจัด • ตรวจพินิจผลการคัดแยก
7. การจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้	• การปฏิบัติและการจัดการตามแผนควบคุมการผลิต	• ตรวจสอบบันทึกข้อมูลการปฏิบัติ และการจัดการเพื่อให้

ได้ผลผลิตคุณภาพ	• คัดแยกผลิตผลด้อยคุณภาพไว้ต่างหาก	ได้ผลผลิตคุณภาพ • ตรวจพินิจผลการคัดแยก
8. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว	• เก็บเกี่ยวผลในระยะเวลาที่เหมาะสมตามเกณฑ์ในแผนควบคุมการผลิต • อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บเกี่ยว ภาชนะบรรจุ และวิธีการเก็บเกี่ยวต้องสะอาด ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อคุณภาพของผล และปนเปื้อนสิ่งอันตรายที่มีผลต่อความปลอดภัยในการบริโภค	• ตรวจสอบบันทึกการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว • ตรวจพินิจอุปกรณ์ ภาชนะบรรจุ ขั้นตอน และวิธีการเก็บเกี่ยว

4. บริบทจังหวัดบุรีรัมย์

สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์.(2555 : ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงบริบทของจังหวัดบุรีรัมย์ไว้ดังนี้

4.1 สภาพทางเศรษฐกิจ

1) ด้านเกษตรกรรม ประชากรในจังหวัดบุรีรัมย์ ประมาณร้อยละ 87

ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน ซึ่ง ข้อมูลการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดบุรีรัมย์ มีดังนี้

- 1) ข้าวนาปี พื้นที่ปลูก 3,595,809 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 500 กก./ไร่ ราคาผลผลิตข้าว กิโลกรัมละ 14-15 บาท
- 2) มันสำปะหลัง พื้นที่ปลูก 300,650 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 5,000 กก./ไร่ ราคา กิโลกรัมละ 2.30 บาท
- 3) อ้อยโรงงาน พื้นที่ปลูก 219,153 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 11,000 กก./ไร่ ราคาตันละ 930 บาท
- 4) ยางพารา พื้นที่ปลูก 191,993 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 270 กก./ไร่ ราคา กิโลกรัมละ 80-100 บาท

นอกจากนี้ชาวบุรีรัมย์ยังประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ ส่วนใหญ่เลี้ยงกันในครัวเรือน สัตว์ที่นิยมเลี้ยงกันมากคิดเป็นปริมาณ ในพ.ศ. 2555 ตามลำดับดังนี้ ไก่ สุกร กระบือ โค และ เป็ด สำหรับอาชีพประมงในจังหวัดบุรีรัมย์มีการเพาะเลี้ยงปลาน้ำจืดและกุ้งก้ามกราม ในบาง

พื้นที่ เฉพาะ การเลี้ยงปลาน้ำจืด คิดเป็นปริมาณ การเลี้ยง ในพ.ศ. 2555 มีถึง 13,232 ตัว

2) **ด้านอุตสาหกรรม** ในจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก เช่น โรงสีข้าว ผลิตภัณฑ์แปรรูปไม้ โรงโม่หิน โรงงานสุรา โรงงานผลิต อาหารสำเร็จรูป โรงงานน้ำตาลทรายขาว โรงงานทำ วิกผม และโรงงานผลิตไหมพรม เป็นต้น จากข้อมูลในปี พ.ศ. 2555 พบว่าในจังหวัดบุรีรัมย์ มีสถานประกอบการอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ดังนี้

- ประเภทอุตสาหกรรมเกษตร 85 แห่ง
 - ประเภทอุตสาหกรรมอาหาร/เครื่องดื่ม 25 แห่ง
 - ประเภทอุตสาหกรรมแปรรูปไม้/ผลิตภัณฑ์ไม้ 25 แห่ง
 - ประเภทอุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้าง 77 แห่ง
 - บริการอื่น ๆ 72 แห่ง
 - อื่น ๆ 10 แห่ง
- รวม 294 แห่ง

4.2 สภาพทางสังคม

1) ประชากร

ประชากร พ.ศ.2555 รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,553,765 คน เป็นชาย 775,766 คน เป็นหญิง 777,999 คน จำนวนผู้ชายคิดเป็นร้อยละ 49.93 ของประชากรทั้งหมดและจำนวนผู้หญิงคิดเป็นร้อยละ 50.07 ของประชากรทั้งหมด อำเภอเมือง มีประชากรมากที่สุด มีจำนวน 210,785 คน คิดเป็นร้อยละ 13.36 รองลงมาคืออำเภอประโคนชัย มีจำนวน 134,052 คน คิดเป็นร้อยละ 8.63 ส่วนอำเภอโนนสุวรรณมีจำนวนประชากรน้อยที่สุด มีจำนวน 24,248 คน คิดเป็นร้อยละ 1.56 (ที่ทำการปกครองจังหวัดบุรีรัมย์, 2555 : ม.ป.ป.)

2) เขตการปกครอง

จังหวัดบุรีรัมย์ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 23 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมือง ลำปลายมาศ ประโคนชัย คูเมือง กระสัง ห้วยราช บ้านด่าน นางรอง ชำนิ โนนสุวรรณ หนองกี่ ละหานทราย บ้านกรวด พุทไธสง โนนดินแดง ปะคำ พลับพลาชัย บ้านใหม่ไชยพจน์ นาโพธิ์ หนองหงส์ สตึก แคนดงและอำเภอเฉลิมพระเกียรติ แผนที่จังหวัดบุรีรัมย์

ดังกภาพที่ 2.1

ที่มา : สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์ (2555) “แผนที่จังหวัดบุรีรัมย์”

5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

บุญส่ง ช่อพฤกษ์ (2547: 24-30) ได้ศึกษา การใช้เกษตรดีที่เหมาะสมในการผลิตส้มโอของเกษตรกรอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 49.41 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาชั้นประถมศึกษา ใช้แรงงานเฉลี่ย 2.93 คน ปลูกส้มโอเป็นอาชีพหลัก มีพื้นที่ถือครองในการปลูกส้มโอของตนเอง เฉลี่ย 8.78 ไร่ ระยะเวลาการปลูกส้มโอเฉลี่ย 10.25 ปี ใช้เงินทุนของตนเอง รายได้ปีที่ผ่านมเฉลี่ย 118,860.07 บาท หนี้สินในปัจจุบันเฉลี่ย 112,340.00 บาท จำหน่ายตลาดต่างประเทศโดยผ่านพ่อค้าคนกลาง

ปิยะนันท์ สุวรรณปิงคำ (2553:42) ได้ศึกษา การใช้การเกษตรที่ดีที่เหมาะสมในการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 57 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวนแรงงานเฉลี่ยในครอบครัว 2 คน รายได้จากการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษเฉลี่ย 3,206 บาท ต่อเดือน ขนาดพื้นที่ในการปลูกผักเฉลี่ย 1 ไร่ มีประสบการณ์ในการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษเฉลี่ย 4 ปี เกษตรกรหนึ่งในสามขายผลผลิตแบบขายส่งให้แก่พ่อค้า มีเกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่งได้เข้ารับการฝึกอบรม 1 ครั้งต่อปี และเกษตรกรส่วนใหญ่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร 1 ครั้งต่อสัปดาห์และได้ไปดูงานเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษปีละ 1 ครั้งและขนาดของกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วม ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกธรรมดา และมีขนาดของกลุ่มโดยเฉลี่ยประมาณ 20 คน

วารุณี ศรีแสง (2550: 38-41) ได้ศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตสับปะรด ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยและได้มาตรฐานตำบลเขาคันทรง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี พบว่า เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 48.24 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษา มีประสบการณ์ปลูกสับปะรด เฉลี่ย 15.16 ปี ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร และได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ มีจำนวนแรงงานทำการเกษตร เฉลี่ย 5.95 คน มีรายได้ในครัวเรือนภาคเกษตรเฉลี่ย 34,788.46 บาท ส่วนใหญ่มีภาวะหนี้สิน แหล่งเงินเชื่อจาก ธกส./สถาบันการเงิน เกษตรกรประมาณหนึ่งในสี่มีพื้นที่ถือครอง + พื้นที่เช่า 58.94 ไร่

5.2 ความคิดเห็นของเกษตรกร

ประเวศ ล้าเลิศ (2545: 52) ศึกษาความคิดเห็นที่เกษตรกรมีต่อโครงการปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ ปี 2541 ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อโครงการว่าเป็นโครงการที่ดี ช่วยเหลือเกษตรกรในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ชนิดของพันธุ์ผักมากไป ปริมาณเมล็ดพันธุ์ผักแต่ละชนิดมีความเหมาะสมดี ส่วนคุณภาพเมล็ดพันธุ์ผัก ลักษณะภายนอกมีความสมบูรณ์ดี การจัดซื้อมีราคาแพงไม่โปร่งใส ไม่ควรจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ผักจากต่างประเทศ

5.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

งามฉวี (2552) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการผลิตสับปะรดตามการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในจังหวัดลำปาง กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๔๔ ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาอุปสรรค พบว่า มีปัญหาในเรื่อง ราคาขายผลผลิตมีความแตกต่างกันไม่มาก ต้นทุนการผลิตค่อนข้างสูง มีขั้นตอนการผลิตสับปะรดตามการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมยุ่งยาก และเมื่อมีโรค แมลงระบาดทำให้ควบคุมได้ยาก คู่มือ GAP สับปะรดใช้ภาษาที่เป็นทางการทำให้เข้าใจยาก เจ้าหน้าที่ที่ปรึกษามีไม่เพียงพอ การตรวจสอบคุณภาพของผลผลิตไม่เป็นมาตรฐานเท่าที่ควร

ไม่มีแหล่งเงินทุนและสินเชื่อ หน่วยงานภาครัฐยังให้การสนับสนุนไม่ทั่วถึงและไม่ค่อยติดตามผล
 วารุณี ศรีแสง (2550: 52) ได้ศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตสับปะรด ของสมาชิก
 กลุ่มเกษตรกรผู้ร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน ตำบลเขา
 คันทรง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี เกษตรกรมีข้อเสนอแนะในประเด็นด้านการผลิตให้ภาครัฐ
 ช่วยสนับสนุนแหล่งน้ำ ต้นทุนการผลิต ด้านการป้องกันกำจัดโรคแมลงศัตรูพืชควรมีมาตรการการ
 กำจัดโรคเน่าให้เกษตรกร ด้านการตลาดให้มีราคาผลผลิตสูงขึ้นและส่งเสริมการประกันราคา ด้าน
 ข้อมูลข่าวสารต้องการ ได้ข้อมูลเรื่องราคาที่ถูกต้องและทันสมัย

